

Wyrok z dnia 11 maja 1999 r.

I PKN 26/99

Zakładowe porozumienie płacowe nie zastępowało warunków płacy wynikających z umowy o pracę lub innych czynności kształtujących treść stosunku pracy (art. 21 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. o zasadach tworzenia zakładowych systemów wynagradzania (jednolity tekst: Dz.U. z 1990 r. Nr 69, poz. 407), dla zmiany których konieczne było dokonanie wypowiedzenia zmieniającego.

Przewodniczący: SSN Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Jerzy Kwaśniewski, Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 11 maja 1999 r. sprawy z powództwa Zbigniewa C. przeciwko Przedsiębiorstwu P.K.S w J. o dodatek stażowy i nagrodę jubileuszową, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach z dnia 14 października 1998 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Jędrzejowie, wyrokiem z dnia 19 marca 1998 r., [...] oddalił powództwo Zbigniewa C. przeciwko Przedsiębiorstwu Państwowej Komunikacji Samochodowej w J. o wyrównanie dodatku stażowego oraz o nagrodę jubileuszową za 35 i 40 lat pracy. Sąd ustalił, że powód w okresie od 1 września 1957 r. do 2 sierpnia 1969 r. pracował jako kierowca w tzw. transporcie niezorganizowanym. Następnie był zatrudniony w pozwanym zakładzie od 16 lutego 1970 r. do 31 grudnia 1997 r. W piśmie z 3 sierpnia 1979 r. dyrektor strony pozwanej podjął indywidualną decyzję, w której zaliczył powodowi do stażu pracy w PKS wyżej wskazany okres zatrudnienia w transporcie niezorganizowanym. Pracodawca, wyliczając powodowi wysokość dodatku stażowego, traktował okres pracy w transporcie niezorganizowa-

nym, jako zatrudnienie poza PKS, co powodowało obniżenie wysokości tego dodatku. Ze względu na niezaliczenie tego stażu, nie przyznano powodowi także nagród jubileuszowych za 35 i 40 lat pracy. Sąd Rejonowy przyjął, że powodowi nie przysługuje dopłata do dodatku stażowego, gdyż obowiązujący u strony pozwanej Układ Zbiorowy Pracy przewidywał wyliczanie tego dodatku odrębnie za staż pracy w PKS (1,5% za każdy rok) i odrębnie za staż pracy poza PKS (1%). Nadto w okresie 1994-1997 nastąpiła zmiana Szczegółowych Zasad Wynagradzania Pracowników PKS w Jędrzejowie, dokonana aneksem nr 11, wskutek której dodatek za staż pracy ustalała się odrębnie za okresy zatrudnienia w PKS i poza nim. Zdaniem Sądu Rejonowego, powodowi nie przysługiwały nagrody jubileuszowe za 35 i 40 lat, gdyż jego zakładowy staż pracy wynosił łącznie 28 lat i 4 miesiące, natomiast od 1 kwietnia 1991 r. do stażu pracy uprawniającego do tej nagrody zaliczano tylko zatrudnienie w PKS.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wyrokiem z dnia 14 października 1998 r. [...] zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 2 221,05 zł z odsetkami tytułem wyrównania wysokości dodatku stażowego oraz kwotę 8 211,66 zł z odsetkami tytułem nagrody jubileuszowej za 40 lat pracy. W pozostałym zakresie Sąd powództwo oddalił. Sąd Wojewódzki stwierdził, że zgodnie z art. 33 § 4 ust. 1 Układu Zbiorowego Pracy w PKS z 1974 r. do stażu pracy w jednym zakładzie, który był wymagany do uzyskania dodatku stażowego, wliczało się kierowcom autobusów okres zatrudnienia w transporcie niezorganizowanym. Zasada ta została uściślona w porozumieniu z dnia 30 kwietnia 1981 r., stanowiącym protokół dodatkowy do tego Układu Zbiorowego Pracy. W protokole tym ustalono, że kierownik zakładu pracy w porozumieniu ze związkami zawodowymi może podjąć decyzję w zakresie zaliczenia do stażu pracy w PKS wcześniejszych okresów zatrudnienia we wszystkich jednostkach organizacyjnych, w których pracownik nabył lub mógł nabyć prawo do dodatku za staż pracy. Zgodnie z § 2 tego protokołu realizacja tego uprawnienia następowała na podstawie decyzji kierownika zakładu pracy, pod warunkiem posiadania środków finansowych. Okresy pracy zaliczone na podstawie takich indywidualnych decyzji były traktowane tak, jak okresy zatrudnienia w PKS. Dotyczy to decyzji wydanych do 31 marca 1981 r. przez dyrektora byłego zjednoczenia PKS oraz decyzji wydanych przez kierowników poszczególnych jednostek organizacyjnych do 30 października 1984 r. Powód otrzymał w dniu 3 sierpnia 1979 r. taką decyzję, zaliczającą mu staż pracy w transporcie niezorganizowanym do stażu pracy w PKS. Dlatego Sąd drugiej instancji uznał,

że do powoda nie miały zastosowania przepisy ustalające sposób liczenia dodatku za staż pracy odrębnie względem zatrudnienia w PKS i poza nim. Zdaniem Sądu taka zasada dotyczyła tylko tych pracowników, którym nie wydano takich decyzji. Powodowi należało więc zaliczać staż pracy od 1957 r. i traktować go jak staż pracy w PKS, zarówno do okresu zatrudnienia, od którego zależała wysokość dodatku za staż pracy, jak też do okresu, od którego zależało nabycie prawa do nagrody jubileuszowej. Dlatego też Sąd drugiej instancji uznał powództwo za uzasadnione co do wyrównania dodatku za staż pracy za okres nieprzedawniony oraz w zakresie nagrody jubileuszowej za 40 lat pracy (w zakresie nagrody za 35 lat uznał roszczenie za przedawnione).

Od tego wyroku kasację wniosła strona pozwana. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 19 ust. 1 pkt 3 i art. 19 ust. 7 pkt 1 i pkt 3a i 3b oraz art. 20 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. o zasadach tworzenia zakładowych systemów wynagradzania, według numeracji przyjętej w jednolitym tekście tej ustawy, opublikowanym w Dz.U. z 1988 r. Nr 28, poz. 196. Zarzuciła też naruszenie § 14 ust. 1 i 2 i § 19 ust. 1 i 2 aneksu nr 11 z dnia 28 listopada 1988 r., obowiązującego od dnia 1 listopada 1988 r., do Szczegółowych Zasad Wynagradzania Pracowników Krajowej Państwowej Komunikacji Samochodowej Oddział w J., obowiązujących od 1 lutego 1985 r., przez przyjęcie, że zasady dwustopniowego obliczania dodatku stażowego za okresy zatrudnienia w PKS i poza PKS, o których mowa w aneksie nr 11, nie mają zastosowania do powoda, ponieważ rozróżnienie tych okresów zatrudnienia, dotyczyć może pracowników, do których kierownik zakładu nie podjął decyzji o zaliczeniu okresu zatrudnienia do stażu pracy. W uzasadnieniu kasacji strona pozwana wywiodła, że na przestrzeni lat zmieniały się zasady wynagradzania oraz wypłacania dodatków stażowych i nagród jubileuszowych. Na podstawie art. 33 § 4 ust. 1 pkt 1 Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników PKS z dnia 31 grudnia 1974 r. do stażu pracy w jednym zakładzie pracy, wymaganym do uzyskania dodatku stażowego, wliczało się kierowcom także okres zatrudnienia w transporcie niezorganizowanym, jeżeli z tego transportu przeszli bezpośrednio do PKS. Decyzją dyrektora z 3 sierpnia 1979 r. pozwany wliczył powodowi okres zatrudnienia w transporcie niezorganizowanym do stażu pracy w PKS. Jednakże nowe uregulowania wprowadzały z dniem 25 lutego 1985 r. Szczegółowe Zasady Wynagradzania Pracowników KPKS w J., wydane w na podstawie ustawy o zasadach tworzenia zakładowych systemów wynagradzania. Określone w § 14 tego porozumienia

zasady obliczania dodatku za staż pracy i w § 19 dotyczące nagród jubileuszowych, ustaliły, że podstawą wymiaru dodatku i nagrody było, w myśl art. 19 i art. 20 ust. 4 ustawy, najniższe wynagrodzenie pracowników uspołecznionych zakładów (zamiast dotychczasowego zasadniczego miesięcznego wynagrodzenia). Była to więc zmiana na niekorzyść. Powód w dniu 29 października 1987 r. otrzymał nagrodę jubileuszową za 30 lat pracy, obliczoną według najniższego wynagrodzenia. Z dniem 1 listopada 1988 r., aneksem nr 11 do Szczegółowych Zasad Wynagradzania Pracowników PPKS zostały ponownie zmienione zasady dotyczące ustalania stażu pracy dla potrzeb prawa do dodatku za ten staż i nabycia nagród jubileuszowych. W § 14 tych Zasad ustalono, że dodatek za staż pracy będzie liczony odrębnie za okres zatrudnienia w PKS (1,5% od stawki osobistego zaszeregowania) i odrębnie za okres zatrudnienia poza PKS (1% tej stawki). Natomiast w § 19 ustalono, że nagrody jubileuszowe będą za okres pracy przed zatrudnieniem w PKS liczone według najniższego wynagrodzenia, a za okres pracy w PKS według wynagrodzenia urlopowego. Wówczas strona pozwana zaczęła traktować okres pracy powoda od 1 września 1957 r. do 2 sierpnia 1969 r., jako okres zatrudnienia poza PKS, co wpłynęło na sposób obliczania dodatku stażowego. Zdaniem strony pozwanej, pogląd Sądu drugiej instancji, że okres pracy powoda w transporcie niezorganizowanym, zaliczony do stażu pracy w PKS decyzją dyrektora, należy traktować jak okres pracy w PKS, jest niezgodny ze wskazanymi przepisami Zasad Wynagradzania, które odpowiadały przepisom ustawy o zasadach tworzenia zakładowych systemów wynagradzania. Zdaniem strony pozwanej, art. 19 ust. 1 pkt 3 i ust. 7 tej ustawy „pozwolił na wsteczne uchylenie uprawnień nabytych przez pracowników”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Co do zarzutów kasacji dotyczących nabycia przez powoda prawa do nagrody jubileuszowej za 40 lat pracy, to są one niejasne. Istota sporu w tym zakresie sprowadza się nie do tego jak liczyć zakładowy i ogólny staż pracy dla wyliczenia wysokości nagrody. Istotne było czy w ogóle staż pracy poza PKS wliczało się do okresu, od którego zależało nabycie prawa do tej nagrody. W tym zakresie faktycznie powstała wątpliwość co do uprawnień powoda ze względu na zmianę w Szczegółowych Zasadach Wynagradzania Pracowników KPPS w J., wprowadzoną od dnia 1 kwietnia 1991 r. aneksem nr 19. Zgodnie z nowym brzmieniem § 19 ust. 1 tych Zasad pra-

cownicy otrzymywali nagrody jubileuszowe za pracę w PPKS. Oznaczało to więc wprowadzenie zasady, że tylko staż zakładowy dawał uprawnienie do nabycia tej nagrody. Jednakże strona pozwana nie dostrzega regulacji § 19 ust. 4 Zasad, według której procentowy wymiar nagrody jubileuszowej ustalało się za okresy pracy w PPKS i inne okresy zaliczone do okresów pracy w PPKS przed 1 listopada 1984 r. Z tego przepisu wynikało jednoznacznie, że okres zatrudnienia poza PKS, który został przed 1 listopada 1984 r. wliczony do zakładowego stażu pracy (a tak było u powoda) był wliczany do stażu pracy, od którego zależało nabycie prawa do nagrody jubileuszowej i był traktowany, tak jak staż zakładowy. W tym zakresie zarzuty kasacji są więc nieusprawiedliwione, gdyż uprawnienie powoda wynikało z przepisów zakładowego systemu wynagradzania, wskazanych przez stronę pozwaną jako naruszone. Słusznie więc Sąd drugiej instancji przyjął, że powód nabył prawo do nagrody jubileuszowej za 40 lat pracy.

Jeżeli chodzi o sposób liczenia stażu pracy powoda dla potrzeb ustalenia wysokości dodatku za ten staż, to Sąd drugiej instancji ograniczył się do stwierdzenia, że okres zatrudnienia powoda przed podjęciem pracy w PKS został mu zaliczony na podstawie indywidualnej decyzji dyrektora strony pozwanej, mającej umocowanie w wówczas obowiązujących przepisach. Jest to niewątpliwie słuszne stanowisko, ale niewystarczające dla oceny, czy tego szczególnego uprawnienia powód nie został pozbawiony wskutek zmiany regulacji prawnych. W kasacji, co do zasady, słusznie podnosi się konieczność analizy tego problemu w aspekcie wejścia w życie ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. o zasadach tworzenia zakładowych systemów wynagradzania, a następnie regulacji wynikających z porozumień zakładowych zawartych na podstawie tej ustawy i zmian w nich dokonywanych. W tym zakresie decydujące znaczenie ma art. 24 tej ustawy według jej jednolitego tekstu opublikowanego w Dz.U. z 1988 r. Nr 28, poz. 196 (art. 21 według jednolitego tekstu opublikowanego w Dz.U. z 1990 r. Nr 69, poz. 407). Zgodnie z tym przepisem porozumienie zakładowe zastępowało z dniem jego wejścia w życie wynikające z dotychczasowych przepisów odpowiednie warunki umów o pracę i innych aktów stanowiących podstawę nawiązania stosunku pracy. Wejście w życie porozumienia zakładowego mogło więc, bez potrzeby dokonania wypowiedzenia zmieniającego, spowodować zmianę warunków płacy na niekorzyść pracownika. Strona pozwana twierdzi, że tak się stało w stosunku do powoda. Nie jest to jednak zasadne w świetle prawidłowej wykładni tego przepisu. Należy bowiem stwierdzić, że porozumienie zakładowe zastępowało tylko warunki

umów o pracę, które wynikały z dotychczasowych przepisów. Nie zastępowało więc warunków płacy, które wynikały z umowy o pracę lub innych czynności kształtujących treść stosunku pracy. Strony mogły bowiem ukształtować treść stosunku pracy na korzyść pracownika nawet niezgodnie z przepisami prawa pracy (art. 18 KP). W przypadku powoda treść jego stosunku pracy w zakresie sposobu liczenia jego stażu zakładowego została ustalona na podstawie oświadczenia (decyzji) pracodawcy, wydanej oczywiście za zgodą powoda. Czynność ta była wprawdzie dokonana na podstawie obowiązujących przepisów, ale treść stosunku pracy nie wynikała z samych przepisów, lecz z tej właśnie (w istocie dwustronnej) czynności. Przepisy prawa pracy nie kształtowały bowiem w tym zakresie warunków pracy i płacy, lecz jedynie stwarzały możliwość ich odpowiedniego ukształtowania. Inaczej mówiąc, bez wydania przez dyrektora strony pozwanej „decyzji”, zaliczającej powodowi - jako zakładowy staż - pracy przed zatrudnieniem w PKS, nie występowałby taki skutek. Ścisła wykładnia omawianego przepisu (a niewątpliwie był to przepis wyjątkowy - pozwalający na pogorszenie sytuacji prawnej pracownika bez wypowiedzenia warunków pracy i płacy) prowadzi więc do wniosku, że wejście w życie ustawy i zawartego z jej mocy porozumienia zakładowego (jego zmian) nie spowodowało zmiany treści stosunku pracy powoda w zakresie sposobu liczenia jego stażu pracy, w tym traktowania okresu zatrudnienia przed podjęciem pracy w PKS, jako zakładowego stażu pracy.

Z tych względów należało uznać, że kasacja nie powołuje się na usprawiedliwione podstawy i podlega oddaleniu z mocy art. 393¹² KPC.

=====